

GENÇ YÜZÜCÜLERİN SPORA KATILIMLARINDAKİ BAZI GÜDÜLER VE PERFORMANSLARINI ETKİLEYEN PSİKO-SOSYAL FAKTÖRLER

TIRYAKI, Ş. KATIPOĞLU, M.(*)

Yarışma sporlarında kaçınılmaz olan başarı-başarısızlık deneyimleri ile karşı kalan gencin duygusal yapısı örselenbilir. Bunun nedeni; gencin kendi değerlerini belirlemek, tanımlamak için bütünüyle kazanılmış dayanak noktalarına sahip olmamalarından kaynaklanır (4). Yine gençler, coachlarının baskılarına karşı da oldukça duyarlıdırlar. Bir çok genç sporcu için coach, birincil bir otorite figürü olabilir. Bu otorite, kendin ana-babalarının dışında kendilerin ödüllendirir ya da cezalandırır. Genç, olasılıkla coacha-otoriteye karşı, ana,babasının kendisine öğrettiği tarzda davranır veya tepkide bulunur.

Çocuk ve gencin spora katılımındaki belirli güdülerin amaca göre sınıflandırılabilceği kabul edilmektedir (1). Yine Cratty (3) çocuk ve gençlerin sporda bazı otorite figürlerini yansıttıklarını söylemektedir. Yarışma sporlarındaki ilk deneyim bir test niteliği taşımasından dolayı çok önemlidir. bu deneyim gence, kendi gücünü sınamasına, diğerlerinin kendi başarı ya da başarısızlıklarına ilişkin duygularını anlamasına ve akranlarına karşı cesaretlerini sergileyebilmelerine olanak tanır. Bu ilk denemedeki başarısızlık gencin kendisine ilişkin görüşü üzerinde uzun vadeli etkiler yaparken, başarılı olması durumunda ise genç, kendisi hakkındaki ilk algılarını da oluşturmaya başlar.

Bu araştırmadaki birincil amaç genç yüzücülerin spora katılımlarındaki belirli güdülerin neler olduğunu aratırmaktır. İkincil amaç genç yüzücülerin yarışma deneyimlerine ilişkin diğer tepkilerini belirlemek ve ayrıca genç yüzücülerden elde edilen verilerle, bu yüzücülerini anne veya babalarından elde edilen verileri karşılaştırmaktır.

YÖNTEM

Denekler: Araştırmamıza 18 kız (yaş:x=13.4 sd=1.79) ve 22 erkek yüzücü (yaş:x=14.3, sd=2.217 olmak üzere toplam 40 sporcu ile bu sporcuların velileri (anne veya babaları, n=40) katılmıştır. Sporcuları en az dört yıldır ve haftada altı gün antrenman yapmaktadırlar.

Test Materyali: Araştırmada kullanılan test materyali 1984 yılında Cratty ve Piggot'un genç sporcuların, 1990 yılında Koskinas'ın genç yüzücülerin spor (yüzme) yapma ve sporu sürdürme nedenlerine ilişkin güdüler, amaç ve beklentilerin yanısıra yarışma öncesi performansı olumsuz etkileyen korku veya kaygının nedenlerine ilişkin beşli indirekt tipi 21 sorudan oluşmuş envanterdir. Yüzücüler için sorulan soruların aynısı velileri için de sorulmuştur. Ama soru veliye sorulurken örneğin, şu şekilde değiştirilmiştir:

- spor yapmayı sürdürme nedeniniz sportif becerilerde üst düzeye ulaşmayı isteminizdenidir. (sporculara sorulan şekli)
- çocuğunuzun spor yapmayı sürdürme nedeni onun sportif becerilerde üst düzeye ulaşmayı isteminizdenidir. (velilere sorulan şekli)

Ölçeğin uygulanması: Ölçek, sporculara bir antrenman öncesi havuzun konferans kalonunda uygulanmıştır. Velilere ise ölçek, genç yüzücülerin antrenörleri tarafından ulaştırılmış,

antrenörler, istediğimiz doğrultusunda velilere ölçeği yanıtlarken çocuklarından bağımsız olarak yanıtlamalarının önemli olduğunu vurgulamışlardır.

İstatistiksel değerlendirme: Bu araştırmadan elde edilen veriler sopcuların ve velilerin yanıtlarının yüzde olarak dağıllımları olarak gösterilmiş ve sporcular ile velilerinin yanıtları arasında bir korelasyonun bulunup bulunmadığı araştırılmıştır.

SONUÇLAR:

Yüzücülerin ve velilerinin (çocukları açısından) spor yapmayı sürdürme ve önemli bir yarışma öncesi performansı engelleyen korku veya kaygının nedenlerine ilişkin verdikleri yanıtların yüzde olarak değerleri tablo 1'de görölmektedir. Parantez içinde yer alan değerler velilere ait değerlerdir.

Sporcuların yeni arkadaşlar edinmek ve takımdaki arkadaşlığını korumak için spor yapmayı sürdürmeleri ile ilgili yanıt "önemli" ve onu izleyen diğer iki seçeneğe yığılmış görölmektedir. Nitekim bu soruda sporcu ve velilerinin yanıtları arasında pozitif bir korelasyon bulunmaktadır ($r=0.498$, $p<0.05$).

Sportif becerilerde üst düzeye ulaşmak için spor yapmaya devam etme isteği sporcuların yanıtlarında daha belirgin olarak görölmektedir. Sporcuların %50'si sportif becerilerde üst düzeye ulaşmayı "çok önemli" görürken, velilerde bu oran %30 dur. Ayrıca sporcu ve velilerini yanıtları arasında bir korelasyon da bulunmamaktadır. ($r=0.197$ $p(0.05)$).

Sportif becerilerde iyi olup bunu diğer kişiler üzerinde otorite kurmak amacıyla spor yapmayı sürdürme sporcularda %18 oranında "hiç önemli" görölmezken, velilerde bu oran %40 tır. Yine sporcuların %25'i "çok az önemli" görürken velilerin %30'u "çok az önemli" görölmektedirler. Böylece velilerin %70'i otorite kurmak için spor yapmayı çok az ya da hiç önemli görmezken, sporcularda bu oran %43'tür.

Sporcularla velilerinin 4,5,6,7,8,10,11,12,13,14. sorulara vermiş oldukları yanıtların yüzde olarak dağıllımları arasında büyük farklar yoktur ve bu sorularda velilerin yanıtları ile sporcuların yanıtları arasında pozitif korelasyonlar bulunmaktadır.

9. soruda sporcuların %38'i sağlıklı olmak için spor yapmayı "çok önemli" görürken, velilerin %52'si "çok önemli" görölmektedirler. Bu soruda sporcu ve velilerinin yanıtları arasında bir korelasyon bulunmamaktadır ($r=0.169$ $p<0.05$).

Sporcuların bir yarışma öncesi duyduğu korku ve kaygının nedenleri ile velilerin bu konudaki görüşleri karşılaştırıldığında aşağdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 1'de göröldüğu gibi sporcunun bir yarışma için yeterince hazırlıklı ve sportif becerilerinin yeterince iyi olmamasından dolayı duyduğu kaygının önemli olup olmaması velilerinki ile bir yakınlık göstermektedir. 16. soruda; sporcunun yarışmada görevinin yapamaz ise seyircinin kendisi hakkında ne söyleyeceğinden dolayı duyduğu kaygı sporcuların %35'i tarafından "önemli" olarak değerlendirilirken, velilerde bu oran yaklaşık %50'ye ulaşmaktadır.

Yarışma sonrası antrenörün ne düşüneceği ve söyleyeceğinden dolayı duyulan kaygı sporcularda %25 oranında "önemli", %30 oranında "oldukça önemli" ve %17 oranında "çok önemli" iken, veliler tarafından bu durum sırasıyla %40,%12 ve %25 oranındadır.

Yarıma sonrası sporcunun takım arkadaşlarının ne söyleyeceğinden dolayı duyduğu kaygı %26 oranında "önemli" görölürken, velilerde bu oran %37'dir.

TARTIşMA

Yeni arkadaşlıklar edinmek ve takımdaki arkadaşlığını korumak için spor yapmayı sürdürme, hem sporcular, hem de veliler için önemli gözölmektedir. Diğer taraftan sporcuların sportif performans yönünden üst düzeye ulaşmak için, sportif beceriler de iyi olup bunu diğer kişiler üzerinde bir otorite aracı olarak kullanmak amacıyla spor yapmayı sürdürmek iste-

antrenörler, istediğimiz doğrultusunda velilere ölçeği yanıtlarken çocuklarından bağımsız olarak yanıtlamalarının önemli olduğunu vurgulamışlardır.

İstatistiksel değrelendirme: Bu araştırmadan elde edilen veriler sopcuların ve velilerin yanıtlarının yüzde olarak dağılımları olarak gösterilmiş ve sporcular ile velilerinin yanıtları arasında bir korelasyonun bulunup bulunmadığı araştırılmıştır.

SONUÇLAR:

Yüzücülerin ve velilerinin (çocukları açısından) spor yapmayı sürdürme ve önemli bir yarışma öncesi performansı engelleyen korku veya kaygının nedenlerine ilişkin verdikleri yanıtların yüzde olarak değeri tablo 1'de görölmektedir. Parantez içinde yer alan değeri velilere ait değeriştir.

Sporcuların yeni arkadaşlar edinmek ve takımdaki arkadaşlığını korumak için spor yapmayı sürdürmeleri ile ilgili yanıt "önemli" ve onu izleyen diğer iki seçeneğe yığılmış görölmektedir. Nitekim bu soruda sporcu ve velilerinin yanıtları arasında pozitif bir korelasyon bulunmaktadır ($r=0.498$, $p<0.05$).

Sportif becerilerde üst düzeye ulaşmak için spor yapmaya devam etme isteği sporcuların yanıtlarında daha belirgin olarak görölmektedir. Sporcuların %50'si sportif becerilerde üst düzeye ulaşmayı "çok önemli" görürken, velilerde bu oran %30 dur. Ayrıca sporcu ve velilerini yanıtları arasında bir korelasyon da bulunmamaktadır. ($r=0.197$ $p(0.05)$).

Sportif becerilerde iyi loup bunu diğer kişiler üzerinde otorite kurmak amacıyla spor yapmayı sürdürme sporcularda %18 oranında "hiç önemli" görölmezken, velilerde bu oran %40 tır. Yine sporcuların %25'i "çok az önemli" görürken velilerin %30'u "çök az önemli" görölmektedirler. Böylece velilerin %70'i otorite kurmak için sopr yapmayı çok az ya da hiç önemli görmezken, sporcularda bu oran %43'tür.

Sporcularla velilerinin 4,5,6,7,8,10,11,12,13,14. sorulara vermiş oldukları yanıtların yüzde olarak dağılımları arasında büyük farklar yoktur ve bu sorularda velilerin yanıtları ie sporcuların yanıtları arasında pozitif korelasyonlar bulunmaktadır.

9. soruda sporcuların %38'i sağlıklı olmak için spor yapmayı "çok önemli" görürken, velilerin %52'si "çok önemli" görölmektedirler. Bu soruda sporcu ve velilerinin yanıtları arasında bir korelasyon bulunmamaktadır ($r=0.169$ $p<0.05$).

Sporcuların bir yarışma öncesi duyduğu korku ve kaygının nedenleri ile velilerin bu konudaki görüşleri karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 1'de göröldüğu gibi sporcunun bir yarışma için yeterince hazırlıklı ve sportif becerilerinin yeterince iyi olmamasından dolayı duyduğu kaygının önemli olup olmaması velilerinki ile bir yakınlık göstermektedir. 16. soruda; sporcunun yarışmada görevinin yapamaz ise seyircinin kendisi hakkında ne söyleyeceğinden dolayı duyduğu kaygı sporcuların %35'i tarafından "önemli" olarak değeriendirilirken, velilerde bu oran yaklaşık %50'ye ulaşmaktadır.

Yarışma sonrası antrenörün ne düşüneceği ve söyleyeceğinden dolayı duyulan kaygı sporcularda %25 oranında "önemli", %30 oranında "oldukça önemli" ve %17 oranında "çok önemli3 iken, veliler tarafından bun durum sırasıyla %40,%12 ve %25 oranındadır.

Yarıma sonrası sporcunun takım arkadaşlarının ne söyleyeceğinden dolayı duyduğu kaygı %26 oranında "önemli" görölürken, velilerde bu oran %37'dir.

TARTIŞMA

Yeni arkadaşlıklar edinmek ve takımdaki arkadaşlığını korumak için spor yapmayı sürdürme, hem sporcular, hem de veliler için önemli gözökmektedir. Diğer taraftan sporcuların sportif performans yönünden üst düzeye ulaşmak için, sportif beceriler de iyi olup bunu diğer kişiler üzerinde bir otorite aracı olarak kullanmak amacıyla spor yapmayı sürdürmek iste-